

Jézus gyógyító csodái

Bibliodramatikus körökben szinte szájhagyományként terjedt el az az eset, hogy a csoport a kenyérszaporítás történetét játszotta, és annak ellenére, hogy a vezetők legjobb tudásuk szerint, a szakma szabályainak megfelelően tettek mindent, a játék érdektelenségbe fulladt. A későbbi megbeszélésen merült fel a lehetséges háttér: a csoport tagjai nemhogy éhesek nem voltak, hanem egy igencsak bőséges ebéd után kezdtek neki a csoda lejátszásának.

A sikertelenség megértéséhez ez reális, de csupán szomatikus magyarázat. De leragadhat-e a csoda a testnél?

A gyakorlott bibliodramatikuskok jól tudják, hogy akár ezt a történetet, akár más csodajelentet meglehetősen nehéz úgy vezetni, hogy a játékban a csoport tagjai együttesen átélhessék a csodát – a spirituális katarzis ritka.

Írásunkban a bibliodramatikus szemével nézünk rá Jézus csodáira és a gyógyítási csodák vezetésének kérdéseire.

A MAI EMBER ÉS A CSODA

A ma embere nem tud mit kezdeni a csodával, még a hívők is többnyire hitetlenül hallgatják Jézus csodáit. Egy ilyen történet inkább mesének tűnik, ami ha megtörtént is, régen volt. A felvilágosult, természettudományokban jártas ember hogy is tudná elfogadni, hogy öt árpa kenyérral és két hallal meg lehet etetni ötezer embert, és még több kosár maradékot össze lehet szedni utána! A gyógyítástörténetek talán elfogadhatóbbak, ezekre hamarabb találunk érthető magyarázatot: bizonyára csak pszichoszomatikus bajokról vagy hisztériás mechanizmusról volt szó. Fontos, hogy racionális magyarázatot találjunk, világunkba csak ezáltal lehet beilleszteni ezeket a történeteket. Ma is vannak „csodák”: például a technika vívmányai, az úrutazás vagy a számítógép, a magfizika. Ezek működését az átlagos képzettségű

ember nem látja át, nem tudja megmagyarázni, de elég az a tudat, hogy „valaki”, egy „tudós” érti, hogy egy másik ember hozta létre. Korunk e jelenségeiben a „csoda” áttételesen értendő, hiszen ezekben az ember a saját teljesítményét értékeli.

A mesebeli csodáról tudjuk, hogy soha nem történt meg, mégis reményt, biztatást ad a nehéz helyzetekben. A bibliai csoda megtörtént, és ugyanúgy reményt és biztatást adna, csak éppen nehezen vagy egyáltalán nem tudunk hinni benne. Jobb agyféltekénk működése alapján bennünk van a vágy, hogy az evangéliumok csodáit igaznak higgyük, de bal agyféltekénk, racionalitásunk kétségbe vonja őket, tiltakozik ellenük.

CSODA JÉZUS KORÁBAN

A magyar „csoda” szó az azonos jelentésű ósláv „csudo” szóból származik, és az ember csodálkozási képességével hozható kapcsolatba.

A csodák nem csupán Jézus nevéhez fűződnek, számtalan ókori, nem keresztény csodaelbeszélés is ismeretes. A görög istenek templomait valaha a későbbi katolikus zarándokhelyekhez hasonlóan látogatták. A legismertebb a görög Peloponnészosz szigetén Epidauruszban Aszklépiosz szentélye. Istene kígyó képében gyógyította az odazarándokló és a templomban alvó betegeket. A számtalan votívta arról tanúskodik, hogy sokan meg is gyógyultak.

Jézus korában több tanító hitelességének volt a bizonyítéka a csodatétel, a betegek gyógyítása, az ördögűzés, egy halott feltámasztása. Így működött például a kis-ázsiai Apollóniusz. Az Apostolok cselekedetei említi Simon mágust, aki „varázslással foglalkozott, és elámitotta Szamaria népét, azt állítva, hogy ő rendkívüli valaki. Nagyok és kicsik, mindenki egyaránt hallgatott rá, s azt mondták: Az Isten ereje ő,

akit Nagynak hívnak. És követték őt” (ApCsel 8,9b–11a).¹

CSODA A BIBLIÁBAN

A Szentírás csodáiban minden esetben Isten működik közre, vagyis ezek az események részei a kinyilatkoztatásnak. Már az Ószövetségben is csodákkal, hitet előkészítő jelenségekkel igazolta az Úr kiválasztottait, illetve a prófétákat, így például Mózes, Sámuel, Illés. Az ószövetségi csoda (a héber „mofet” jelentése: jelképes tett) nem természetfelettség, inkább olyan jel (a héberben „ot”), amelyből az emberek megtudhatják, hogy Jahve jelen van népe körében, és segíti választottait. Jézus életének egyes mozzanatait is kísérik csodajelek, gondoljunk csak fogantatására, születésére, halálára. Az evangélisták több mint harminc történetet jegyeztek fel, amelynek során Jézus szemtanúk jelenlétében csodát vitt végbe. Nem a természet folyását akarta megváltoztatni, az ő csodái mindig valakinek szólnak, olyan jelek, amelyekkel Isten üdvözítő munkája kerül megérintható közelségbe.

Karizmatikus társaihoz hasonlóan Jézus saját hitelességét akarta bizonyítani csodáival, ennyiben hasonló hozzájuk. A különbség a többi csodatevővel szemben a tanításában van: ő Isten új világának, uralmának eljövételét hirdeti, csodái ennek bizonyítására szolgálnak. Krisztus ezekkel a jelekkel igazolta isteni küldetését is: „Azok a művek, amelyeket én viszek végbe, tanúskodnak felőlem, hogy az Atya küldött engem” (Jn 5,36b).²

Csoda nem mindig és nem mindenhol születik. Jézus akkor tesz csodát, ha hitet vagy befogadásra kész lelket talál. Az esemény Krisztus és a másik ember mély egymásra figyeléséből, összhangjából jön létre. Mondhatjuk, hogy ember és Isten között dialógus alakul ki, a teremtett találkozik Teremtőjével.

Mi tartozik tehát a csoda keresztény fogalmának lényegéhez? A témakörhöz tartozó megfo-

galmazások sokfélék, sokirányúak, ismertetésükre nem vállalkozunk, csupán néhányat mutatunk be ízelítőként.

„A csodák kezdettől fogva a kereszténység igazságának »bizonyítékai« közé tartoztak. Ezt a hagyományt követve mutatja be az I. vatikáni zsinat a csodákat és a jövendöléseket úgy, hogy azok »az isteni kinyilatkoztatásnak minden kétséget kizáró és mindenkinek a felfogásához mért jelei.«”³

A csoda alapvető kritériumai: megfigyelhető, érzékelhető jelenség kell, hogy legyen; a teremtett világmindenség semmiféle belső erejével nem magyarázható; létesítő oka nem lehet ebben a világban; Isten hozza létre.⁴

Még egy szempontra felhívja a figyelmet a teológus Bernard Sesboüé: a csoda személyek találkozása. „Istentől adott jel és felhívás, amelyet az ember a hitben fogad be.” Ez a rendkívüli tény „szenzációt kelt és megdöbbenést vált ki”, ez „a csoda állításának eredetéhez tartozik (...) megmarad a titokjellege. Létrejöttének módja Isten titka.”⁵

JÉZUS CSODÁI

Ahhoz, hogy bele tudjunk helyezkedni a Jézus korabeli emberek gondolkozásába, tudnunk kell, hogy a „bibliai ember a valóságot nem természetként, hanem teremtményként figyeli, számára végső soron minden valóság csodálatos”.⁶ Egy egyszerű példa ennek szemléltetésére: a mai ember azt mondja: „az alacsony légnyomás keleti szelet okoz”, a bibliai pedig: „Isten feltámasztotta a keleti szelet.”⁷ Ugyanazt az eseményt egészen más szempontból ítélik meg, az első a tényt állapítja meg, a második a természeti esemény transzcendens hátterére utal. Ez utóbbi gondolkozásmódban a csoda Isten személyes odafordulását, megszólítását jelenti.

Jézus csodáiból hiányzott a világjobbító szándék, nem gyógyított meg szisztematikusan minden beteget, célja nem *egy jobb világ*, ha-

1 Tarjányi Béla (szerk.): *Csodák – Evangéliummagyarázatok*. Budapest, 1992, Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Egyetem Levelező Tagozat. ■ 2 Koncz Lajos: *A Krisztus-esemény*. Budapest, 1980, 104. ■ 3 Sesboüé, Bernard: *Krisztus pedagógiája*. Budapest, 1997, Vigília, 173. ■ 4 Koncz Lajos: *A Krisztus-esemény*, i. m. 104. (Lásd a 2. lábjegyzetet.) ■ 5 Sesboüé, Bernard: *Krisztus pedagógiája*, i. m. 182. (Lásd a 3. lábjegyzetet.) ■ 6 Kasper, Walter: *Jézus a Krisztus*. Budapest, 1996, Vigília, 96–109. ■ 7 Uo.

nem az új világ megmutatása volt, az új teremtetés előjeleként. Így a csodák az emberi reménység jelei és egyúttal Jézus küldetésének bizonyítékai.

Nézzünk rá Jézus gyógyító csodáinak dramaturgiájára!

A központi szereplő – mondhatjuk, a protagonista – Jézus, aki soha nem látványosan, inkább halkán, szinte rejtett módon teszi csodáit. Később tanítványai is megkapják a gyógyítás képességét.

A másik szereplő a beteg, aki – érthető módon – szeretne egészséges lenni. Gyógyulásának legfőbb feltétele, hogy hisz Jézusban, hiszi azt, hogy ő képes meggyógyítani. A beteg tevékenyen részt vesz a gyógyulásban, általában maga kéri. Néha hangosan, akár környezete ellenében is, mint Bartimeus, a vak koldus, aki ezt kiáltja: „Dávid fia, könyörülj rajtam” (Mk 10,48b). A gyógyítás eszköze különböző, lehet egy érintés, néhány szó, esetleg sárral kevert nyál.

Jézus és a beteg közvetlen találkozása sem feltétlenül szükséges. A kafarnaumi százados Jézus elé siet, úgy érzi, nem méltó, hogy az Úr az ő hajlékába menjen, de hite annyira erős, hogy elég a Mester egyetlen szava a távolból, és a százados szolgálja meggyógyul.

A vérfolyásos asszony hosszú éveken át hiába járt különböző orvosokhoz, betegsége nem javult. Az asszony annyira bízott Jézus erejében, hogy elég volt titokban megérintenie Jézus köntösét, azonnal érezte testében a változást.

Az eddigiek szerint a gyógyítás elengedhetetlen feltétele, hogy a beteg akarjon gyógyulni, és ennek érdekében maga is tegyen, higgyen Jézusban. Erre is találunk kivételt: a bethesdai fürdőben, a harmincnégy éve beteg esetében, aki nem tudta, ki gyógyította meg. Arra vágyott, hogy „embere” elsőként vigye a vízhez, mikor az megmozdul, eddigi tapasztalata alapján ez volt a gyógyulás feltétele.

A gyógyítástörténetek harmadik szereplői a tanúk, akik jelen vannak, és látják az eseményt. A meggyógyultak rokonai, a résztvevők megdöbbennek. „Ilyet még nem láttunk soha” (Mk 2,12c) – esnek ámulatba a kafarnaumiak, mikor a kibontott tetőn leeresztett bénát Jézus meggyógyította. Más helyen azt olvassuk, hogy

messze földről keresték a Mestert, „az egész tömeg érinteni akarta őt, mert erő áradt ki belőle, és meggyógyította mindnyájukat” (Lk 6,19).

A tanúk másik csoportját a főpapok, farizeusok, írástudók alkotják. Ők megbotránkosznak Jézus cselekedetein, elítélik, mert a törvények fölé helyezi magát. Keresik, hogyan emelhetnek vádat ellene például a sabbat parancsának megtörése miatt, amikor szombaton gyógyítja meg a sorvadt kezűt, vagy szombaton ad parancsot a meggyógyított bethesdai bénának, hogy cipelje az ágyát. Ennél is nagyobb véték a szemükben, hogy a betegek bűneit is megbocsátja, szerintük ezt csak Isten teheti meg, így Jézus számukra az egyik főbűnt követi el: Istent káromolja.

A Biblia leírásai nem történeti hűségűek, sok úgynevezett üres helyet tartalmaznak. Kevés az információ a történetek szereplőiről, kapcsolatairól. Ha nincs is róla közvetlen híradás, a történetből egyértelműen következik, hogy bizonyos dolgoknak meg kellett történniük. A bibliodráma dramaturgiájában ezek az üres helyek lehetőségek, hogy a játékosok saját meglátásaik, érzéseik alapján élettel töltsék meg őket.

A CSODA „SZÍVE”

Bibliodráma-vezetőként a bibliai játékra készülve először megkeressük a történet „szívét”, vagyis azt, hogy az adott csoportban számunkra mi a lejátszandó szöveg „üzenete”, lényege. Ennek a jól ismert munkamódnak az analógiájára keressük meg, mi a gyógyító csodák „szíve”, azzal a bizonyossággal, hogy gondolatmenetünkől igen nagy eltérések lehetnek, amelyek mégis hasonlóan igaz meglátásokat jelentenek.

„Bűneid bocsánatot nyertek” (Mk 2,5c). Ezt Kafarnaumban mondja Jézus, amikor olyan sokan gyűltek össze a ház előtt, ahol tanított, hogy egy bénát a tömegben keresztül nem tudtak elé vinni. A négy beteghordó megbontotta a ház tetjét, úgy eresztették le a beteget az ágyal együtt. Ekkor hangzik el a fent említett mondat. Bizonyára mindenki gyógyítást várt, ehelyett történik a bűnök bocsánata. Az írástudók ekkor tanakodnak szívükben: „Ki bocsáthatja meg a bűnöket más, mint egyedül az Isten?” Jézus be-

lájuk lát, és ezt kérdezi: „Mi könnyebb, azt mondani a bénának: »Bocsánatot nyertek bűneid«, vagy azt mondani: »Kelj föl, vedd ágyadat és járj!«! Elhangzik a gyógyítást bizonyító mondat is, és a beteg boldogan felkapja az ágyát. Az Emberfiának hatalma van a bűnöket megbocsátani. Jézus ezt az Istentől kapott hatalmát a gyógyítás csodájával támasztja alá.

A bethesdai béna esetében a sorrend fordított, előbb történik a gyógyítás, aztán szólítja fel Jézus a férfit, hogy többé ne vétkezzék. Ezzel lett a beteg „egész”-séges, teljes a gyógyulás, testben és lélekben is megtörtént a változás.

Az ószövetségi és korai zsidó felfogás szerint a betegség a bűn következménye. Az ember tettei és sorsa közt szoros összefüggés van, minden szerencsétlenség, betegség Isten büntetése az elkövetett bűnökért. A szülők bűneiket továbbörökíthették utódaikra, akiknek őseik bűne miatt viselniük kellett a betegséget. Jézus szembe száll ezzel a gondolkodással. Tanítványai kérdésére – „Mester, ki vétkezett, ő vagy a szülei, hogy vakon született?” – azt válaszolja: „Sem ő nem vétkezett, sem a szülei.” Ebben a gondolatmenetben válik érthetővé a farizeusok megbotránkozása, hiszen ők úgy vélték, senki nem válhat egészséggé bűnbocsánat nélkül.

Ma már nehezen tudnánk azonosulni azzal a gondolattal, hogy Isten bárkit is betegséggel sújtana a bűnei miatt. Ugyanakkor tény, hogy a test és a lélek harmóniája szorosan összefügg, bármelyik oldal egyensúlyvesztése hat a másik oldalra is. Így például a túlzott mértékű büntudat, akár jogos, akár nem, a másoknak vagy magunknak megbocsátani nem tudás komoly szomatikus betegség okozója lehet. S folytathatjuk a sort: ismert, hogy betegségeink létrejöttében komoly felelősségünk van. Gondolok itt például a függőségekre, nemcsak a különböző szerekre, hanem a megbetegítő kapcsolatokra, valamint az anyagiak irreális hajszolására, a hatalomszerzésre stb. Ezek alapján kijelenthetjük: lehetséges, hogy saját meggondolatlan, felelőtlen tettünk betegség okozójává válik. Sőt, ez tovább is adható: a szülők akár kifejezetten jóindulatú

viselkedése megbetegítő, megkötöző örökséggé válhat gyermekeik életében, például a túlzott „szeretet” és féltés.

Visszatérve János előbb említett soraira: a vak ember vagy szülei esetében az a paradoxon, hogy megbocsátani azt jelenti: fölfedezni azt, hogy nincs mit megbocsátani, el kell engedni az igaznak hitt vonatkoztatási és következtetési rendszert. Ez a felszabadítás a farizeusok számára veszélyes, mert féltő, hogy fellazul az egész rendszer, ami hatalmuk elvesztéséhez vezet.

„Menj, a hited meggyógyított” (Mk 10,52b). Jézus ezt Bartimeusnak, a vak koldusnak mondja, aki meghallva, hogy erre jár a Názáreti, gyógyulásának biztos tudatában egyre hangosabban kiáltozott neki: „Jézus, Dávid fia, könyörül rajtam!” A kafarnaumi százados, aki bár római volt, mély bizalmat vetett Jézusba, tudta, hogy egyetlen szó elég szolgálja gyógyulásához. Jézus ezen elcsodálkozott, és így szólt a tömegnek: „Izraelben nem találtam ekkora hitet senkinél” (Mt 8,10c). A segélykérők hite szinte mindig cselekvésre, csodatételre indította Jézust. Ahol ez a hit nem volt meg, ott nem is tudott csodát tenni. Názáretben, gyerekkorának színhelyén nem fogadták el prófétaként, kételkedtek, és „csak” József fiát látták benne (Lk 4,22). Hiába várt mindenki a kafarnaumihoz hasonló csodát – ami inkább érdekesség, mutatvány lett volna –, hit hiányában Jézus nem volt képes megtenni. Több száz évvel később a csoda utáni vágyat és annak elfogadhatatlanságát Goethe így fogalmazta meg: A „csoda a hit édes gyermeke (...) csakhogy hiányzik a hit belőlem.”⁸

A hit és a csoda szoros összefüggését nevezhetjük kérés és meghallgatása viszonyának. A csodának mint Isten tettének elfogadása feltételezi a hit jelenlétét; a csodák jelek a hit számára. A csoda a hitet kifejező kérésre ad választ.⁹

A csodák a szimbólumokhoz hasonlóan több szinten értelmezhetők. Az evangélium csodái első szinten a maguk valóságában értendők, a

8 Goethe, Johann Wolfgang von: *Faust I.* Budapest, 1961, Magyar Helikon. ■ 9 Kasper, Walter: *Jézus a Krisztus*, i. m. (Lásd a 6. lábjegyzetet.)

gyógyítások ténye önmagában is mélyen érintő: a vakok látnak, a süketek hallanak, a bénák járnak. A tömeg, amely Jézust követte, erre a gyógyulásra vágyott.

Keresztelő János a börtönből üzent tanítványaival Jézusnak, hogy megkérdezze: „Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várjunk?” Jézus válaszában beszámol a gyógyulásokról, majd hozzászól: „A szegényeknek pedig hirdetik az evangéliumot. Boldog, aki nem botránkozik meg bennem” (Mt 11,5–6). Jézus Izajás próféta könyvéből vett idézettel felel, amiből János megérti, hogy Jézus a Messiás, akire várnak. Jézus tanításának tartalma szorosan kapcsolódik az Ószövetséghez, szerepe pedig éppen az volt, hogy betöltse az ószövetségi ígéretekét. Így érthető az állandó utalás az Ószövetségre. A teológiában jártasak egész finom áthallásokat is tudnak értelmezni. Például a bethesdai történetben a harmincnégy éve beteg ember nyomorúsága éveinek számát szimbolikusan hallhatjuk úgy is, hogy ennyi ideig kellett Izraelnek a sivatagban vándorolnia – ennyi évet volt a bethesdai „sivatagban” a béna ember. A fürdő öt medencéje pedig a Pentateuchusra, Mózes öt könyvére utal.

A gyógyítások szimbolikus tartalma nemcsak a testre, hanem a lélekre is vonatkoztatható, a vakoknak, süketeknek nemcsak a szemük és a fülük nyílik meg, hanem a szívük, lelkük is – a másik ember és az Isten felé egyaránt. A bethesdai béna nemcsak testében sorvad el, hanem a lelkében is. Akinek „nincs embere”, akit nem szeret senki, az magányos, és kapcsolat nélkül kiszárad. Az életet adó szeretet a másik embertől származik. A víz az élet szimbóluma, nélküle nincs élet. Ha eljutna a vízig, ha lenne embere, élet fakadna benne. Jézus az, aki meghallgatja, aki reményt ad számára. Elmondhatja, mi a fájdalma, megmozdulhatnak benne a megmerevedett érzelmek. Hordágyát bizonytalanságának, bezártságának jeleként is láthatjuk. Ágyát hóna alá vágva indul el, vagyis többé nem bilincselik meg gátlásai. Jézus a béna embert önmagával hozta kapcsolatba.¹⁰ Czako Gábor e

beteg emberről a következőt mondja: „A bénaság azt jelenti, hogy a bűnben foglyok vagyunk, nem szabadok, legföljebb szabadosok. Nyomorúságunk az ágy által jelképezett szűk létformához köt bennünket, kiszolgáltat a hazugságnak, az érdekeknek, tettestársaknak, és elzár a teljességtől, amire születünk.”¹¹

A CSODA KÉPEI A BIBLIODRÁMÁBAN

Mint korábban jeleztem, a bibliodráma-vezető egyik legnehezebb feladata a csodatörténetek vezetése. Kegyelemnek tekinthető, ha ilyenkor létrejön a spirituális katarzis. A legjellemzőbbnek azt lehet mondani, hogy ha megtörténik is a játék során a csoda, kiszámíthatatlan, hogy mikor és hogyan.

A bethesdai történetet (Jn 5,1–8) több csoportban is eljátszottuk, és az alábbiakban bemutatom, hogy azonos szöveg és vezető mellett milyen változatok keletkeztek. Szabályokat ezek alapján sajnos nem tudunk levonni, tapasztalatunk mindössze annyi, hogy csak abban bízhatunk, hogy vezetőként érzékenyen figyelünk a külső és a belső történésekre, elengedjük a vezetést a kezünkől, elképzeléseinket a fejünkől, és rábizzuk magunkat a pillanatra, és... és talán megtörténik a csoda.

1. „Jézus rám figyelt”

Egy sajátélményű csoport (százhusz óra) vége felé járunk, az összeszokott tagok sok ötlettel, spontaneitással játszanak. Előző alkalommal a samariai asszony történetére került sor, variációkban. A témája ez volt: vajon mi történhetett az asszonnyal a Jézussal való találkozás előtt és után? Bemelegítésként olyan történeteket beszélnek meg és mutatnak meg a kiscsoportok, amikor életük egy nehéz helyzete csodával határos módon oldódott meg. Ilyen váratlan jobbra fordulás volt, hogy egyiküket katonaeletében egy főnök pártfogásba vette, másikuk váratlanul főiskolai felvételt nyert, harmadikukat pedig meglepetésszerűen meghívták gyülekezeti lelkésznek.

¹⁰ Grün, Anselm: *A Szentírás mélylélektani értelmezése*. Magyar Umbria – Ferences Füzetek, 2005, 28–34. ■ ¹¹ Czako Gábor: *Titkos könyv*. Budapest, 2004, Boldog Salamon Kör, 63.

A csoportjátékban vagy a beteg vagy a segítő szerepét lehetett választani. A felkészítés külön történt, a két vezető segítségével.

A betegek a teremben imagináció segítségével lépnek be a szerepükbe, és a medence körül elfoglalják a helyüket, élük az életüket. A betegek közt van, aki hisz, van, aki nem hisz a gyógyulásban. Az angyal felkavarja a vizet, de senki nem veszi észre, így többször kénytelen megismételni, hasonlóan sikertelenül. A betegek egymással vannak elfoglalva, Jézusról sem vesznek tudomást. Végül egy fiatal behúzza magát a vízbe, örömmel kiugrik belőle, hogy meggyógyult, rángatná bele a többi is. Amikor pillanatnyi érzést kérünk tőlük, majálisserű hangulatot írnak le. A „kacsauzatatóba” többen belépnek, de csoda nem történik. Maga Jézus is felszínességet él át, annak ellenére, hogy igyekszik jó segítő lenni, figyelni a társára. A beteg, akinek a létezés is nehéz, hallott a gyógyulásokról, de nem hisz bennük. A játék folytatódik: Jézus a beteg mellé ül, próbálja megérteni a baját, semmivel nem sieteti, nincs felé elvárása. A beszélgetés viszonylag hosszú ideig tart. A mellettük ülők hallhatják, a többiek mással vannak elfoglalva.

Az integrációs körben a beteg azt fogalmazta meg: gyógyító volt számára, hogy valaki meghallgatta, csak rá figyelt, elmondhatta, hogy elege van a munkájából, valami másra vágyik. Váratlanul csak annyit mondott: „Lett emberem.”

A csoport eléggé erős ellenállásban játszott, a betegek jó része nem vállalt igazi betegséget, inkább valamiféle hiányt fogalmaztak meg. A záró körben elmondták, hogy a csodával nagy gondjaik vannak, hiába van többnek teológiai végzettsége, hitükben nincs helye Jézus gyógyításainak. Meglepő kontrasztja volt ennek a bemelegítő játék, ahol a történeteknek spirituális tartalma volt.

A csoda rejtve, szinte a beteg előtt is észrevétlenül zajlott le, ugyanúgy, ahogy Jézus idejében történhetett.

2. „Látok-érzek”

Egy sajátélményű csoport (hetven óra) második felében járunk, tagjai mind rendelkeznek

pszichodramás tapasztalattal. Középkorúak, sokféle egyéni problémájukat éretten viselik. Előző alkalommal a Jónás-elbeszélés volt a téma. Bemelegítésként párokban „rituális fürdésre” kerül sor: a pár egyik tagja a testet közvetlen érintés nélkül „megmossa”, megérezve a társ legsérülékenyebb pontját. A történet felolvasása után a fürdő egyik betegének fekhelyét készítik el, és az ágygal való szerepcsereben elmondják az ágy, illetve gazdájának történetét. A hangulat inkább a lemondásról szól, „nem tudom, mennyi időm van”, „a gazdám lassan feladja a reményt, nem vágyik sehová”, „romokban vagyok, ahogy letették a gazdám, azt az alakot vettem fel”.

Újraolvasás után történik a szerepválasztás, megelevenedik a fürdő, a betegek, egy fürdőbéli segítő és egy angyal van jelen. Az angyal többször felkavarja a vizet, de mintha senki nem látná, és nem is készül senki a vízbe menni. Majd egy vak ember feláll, többen indulnak a segítségére, és a sok segítő közt beleesik a vízbe. Közben a szemét bekötő kendő leesik, és váratlanul látni kezd. Az igazi öröm hangján mondja: „Látok.” Visszajelzéskor elmeséli, hogy *vele megtörtént a csoda*, nemcsak azért, mert visszakapta a látását, hanem azért is, mert ez az első olyan bibliodráma-alkalom, amikor „tényleg benne voltam a játékban”. Eddig mindent megtett, hogy átélje a szerepeket, és csodálta társait, hogy nekik tényleg sikerül belemenni a játékba.

A vak emberen kívül még ketten szerették volna átélni a csodát. Egyikük úgy érezte, mindent meg is tett ennek érdekében, bár a külső szem számára ez észrevétlen volt, tényleges cselekedetre nem került sor, megmaradt a vágy szintjén. Ez a viselkedés egyébként is jellemző rá, ha tudott volna tenni magért, az valódi csoda lett volna. Másvalaki azt jelezte vissza: még nem jött el az ideje, nem elég érett a csoda fogadására. Az, hogy a vak ember szerepében lévő csoporttag sokéves drámázás után most hitteles érzésekről számolt be, igazi csodának nevezhető. Ő az, aki mindig minden szerepet vállal, korrekt módon végigcsinálja, és a következő alkalommal fogalma nincs arról, hogy mit játszott.

3. Mindenki – tehát senki nem részesült a csodában

Szintén egy sajátélményű csoport második felében járunk, hasonlóan az előzőhöz, nekik is van pszichodráma-előképzettségük. Túl vannak egy jól megoldott konfliktuson, érzékeny, jó kohéziójú együttes. Előző alkalommal Keresztelő Jánossal foglalkoztunk, és egy rítusban Jézus keresztelésére került sor; intim hangulatú, megérzékenyítő alkalom volt. A bemelegítő játék „hakomi” gyakorlat: a csoporttagok párban vannak, és egyikük becsukott szemű társához közelíti a kezét, de nem érinti meg, csak a kéz melegét adja át.

A történet felolvasása után szabadon lehetett szerepet választani a fürdőben jelen lévők közül: volt angyal, „fürdőmester”, aki vigyázott a rendre, és többen betegszerepre vállalkoztak. A betegek már hosszú éveket töltöttek a fürdőben, eszük ágában sem volt változtatni ezen. Családjuk messze volt, ha volt, mára szinte mindenkinek a fürdőtársak jelentették a családot. Az angyal hosszú ideje nem mozdult meg, ebbe mindenki bele is törődött. Ekkor egymás után többször felkavarta a vizet, ezzel a vággyal: „Azt szeretném, ha mindenki egészséges lenne.” A medencéhez legközelebb álló behúzta magát a vízbe, és azonnal tudott mozogni. Összebeszélés nélkül az angyal, a fürdőmester és a gyógyult beteg bevitték mindenkit a vízbe, és rövid időn belül mindenki egészséges is lett, „bulit csaptak”, alig akartak hazamenni. Összegzésként úgy élte meg a csoport, hogy mindenki meggyógyult, de csoda nem történt.

A „bethesda-i fürdőt” megelőző játék, melyben Keresztelő János Jézust megkeresztelte, katarikus volt, így a bemelegítés is összetartozást, melegséget sugárzott. Az előző alkalom jól megoldott konfliktusa után a „jó nekünk így együtt” hangulat lett jellemző. Úgy érezték, hogy senki nem maradhat ki, ezért egymást segítve mindenki megmártóztott a vízben. A nagy egyetértést nevezhetjük csodának, de nem bibliai értelemben.

Valószínűnek tartom, hogy a bevezetésben leírt kenyérszaporításnál is valami hasonló játszódhatott le. Ha a csoportban nincs semmi

dinamika, túl nagy az egyetértés, a csodának nincs miből létrejönni, nincs „anyag”, amelyből táplálkozhatna.

Ebből a három játékból hiányzott a történet egy lehetséges színe, éspedig a rivalizálás. A bibliai történet szerint az angyal időnként kavarta fel a vizet, és aki „először ment bele a tóba, meggyógyult, akármilyen betegségben szenvedett”. Nagy a tét, figyelni kell a vizet, észlelni, hogy mikor kavarodik fel, és nagyon gyorsan kell cselekedni, mert csak az első gyógyul meg. Feltételezhető, hogy a csoportdinamika aktuális helyzete alapján ez a mozzanat jelentőssé válhat.

Még két játékot mutatok be – már elszakadva a bethesda-i jelenettől –, amelynek során teljesen váratlanul mély spirituális katarzis alakult ki: az elsőben egy csoporttag, a másodikban az egész csoport élte át a csodát. Mindkettő felsőfokú bibliodráma-csoportban történt meg, tanulmányozóval.

4. „Még a lélegzetemet is elállítottam...”

Karácsony előtt vagyunk, előzőleg a pogány asszony lányának meggyógyítása (Mt 15,21–28) volt a téma, amikor a találkozástörténetben Jézus meghallgatja az asszony állhatatos kérését. A mostani játék témája a pásztorok útja a megszületett Jézushoz (Lk 2,8–20). Két helyszínt jelölt ki a vezető: az egyik a mező, itt a pásztorok a nyájuk mellett vannak, a másik az istálló Máriával, Józseffel és az újszülöttel. A két helyszínt az út köti össze. A kisdedet egy bepólyált Biblia helyettesítette. A jászol szerepére Zsófi jelentkezett. Ő fiatal hitoktató, és régen szeretett volna várandós lenni, de mind ez ideig ez nem sikerült. Későbbi elmondása szerint nagyon fáradt volt, ezért nem választott olyan szerepet, ahol aktívan kellett volna részt venni, de nem akart kimaradni az eseményekből. Jászolként úgy helyezkedett el Mária és József mellett, hogy a nap fénye éppen rá süssön. Mária kezében volt a bepólyált kisded, és a pásztorok érkezésekor betette az újszülöttet a jászolba. Zsófi ekkor élte át a katarzist, befogadta a Megváltót. Ő akkor már tudta, de a csoportnak még nem mondta el, hogy végre várandós lett. „Még

a lélegzetemet is elállítottam, hogy ne ébreszsem fel a babát. Éreztem, hogy kényelmesen elhelyezkedett bennem. Légzése az én légzésem volt, együtt lélegeztünk. Megtörtént a csoda: belém született.” Meghatottsága csak fokozódott, mikor megtudta, hogy Mária a Bibliát pólyálta be. Ez az élmény istenkapcsolatát is jelentősen mélyítette.

Zsófi érzelmi hiánya a valós életében vágyának teljesülésével betöltődni látszott. Előző alkalommal az volt a téma, hogy Jézus megvalósítja az asszony állhatatos kérését. Ez feltehetően már érzékennyé tette Zsófit. A még őrzött, kimondhatatlan öröm találkozott a történet „szívével”, és felerősítette a beteljesedés élményét. A várandósság emberi öröme spirituális szintre emelkedett, a földi gyermek várásával Zsófi lelkében is megszületett a Megváltó.

5. „Isten országa bennetek van”

Egy felsőfokú bibliodráma-csoport legutolsó alkalma, legközelebb a vizsgán találkozunk. Körülbelül mostanra jutott el a csoport tagjainak nagy része ahhoz az átéléshez, hogy ez a csoport így utoljára van együtt. Már mindenki túl van a tanulócsoporthoz szervezésének nehézségein, megtapasztalták a játék vezetésének örömeit, fájdalmát. Nyilvánvaló kérdés, vajon tudják-e majd alkalmazni a bibliodramát, „megérte-e az eddigi investálást”, képesek lesznek-e vezetővé válni. Ez a kérdés annak ellenére jelen van, hogy a tanulóvezetések során igazi megérintődésekben, mély élményekben volt részük, van tapasztalatuk arról, hogy már készen állnak vállalni a vezetés felelőségét.

A választott csodatörténet (Lk 5,1–11) szerint Simon Péter és társai hiába halásztak egész éjszaka, nem fogtak semmit. Jézus ezt javasolja Simonnak: „Evezd a mélyre, és vessétek ki hálótokat halat fogni.” A halász tiltakozik, majd mégis megteszi, és társaival annyi halat fognak, hogy a háló szakadozik. Ezután hívja meg Jézus Simon Pétert „emberhalásznak”. A történet felolvasása után szerepválasztásra kerül sor. Simon és társai, Jakab, János, András szerepére már van jelentkező, itt vannak a környéken élők is, már a tó is megszemélyesült,

csak a főszereplő hiányzik. A vezetők többször jelzik, hogy szükség lenne Jézusra is, de senki nem jelentkezik, így végül a tanulóvezető azzal indítja el a játékot, hogy „az Úrra bízom, mi fog történni”. A halászok ülnek a tó mellett, és igen elégedetlenek, hogy nem tudtak halat fogni. Ilyen mondatok hangzanak el: „A feleségem eltékozolt időnek tartja, hogy itt vagyok.” „Nincs értelme az egész munkánknak.” „Minek fektetek bele ennyi energiát?” „Mi, itt együtt, lehet, hogy jól érezzük magunkat, de a családom fölöslegesnek tartja az egészet.” Az egyik halász már abban töri a fejét, hogy másik mesterségre kellene váltania, hiszen ácsra mindig szükség van. Egy másik a földművességben gondolkodik, és el akarja adni a hálóját. Lassan új hangok is megjelennek: „Én mégsem adom fel.” Aztán: „Csak figyeljük a vizet.” Majd: „Mit adhat nekünk a tó, és mi mit adhatunk neki?” „Ha a tó csak munkahely, és nem adunk neki semmit, akkor mit várhatunk?” „Nem szabad elvenni a tó erejét.” Ekkor az a halász, aki ács akart lenni, elővesz egy kicsire összegyűrt kendőt, és azt mondja: „A Jordán partján jártam, ott kaptam egy embertől, aki azt mondta, »Isten országa bennetek van«.” Lassan egyetértenek abban, hogy „szent ez a hely”, és ebben lassan bizonyossága lesz a csoportnak. A visszajelzéskor szinte egyértelmű volt ez a vélemény: jobb, hogy nem volt Jézus, így a maguk erejéből jutottak el oda, hogy meglátták, a régi elképzelés szerint nem szabad halat fogni, nekik maguknak is szabadnak kell lenniük, és nem a hal mennyisége a fontos, hanem a tiszta együttélés a tóval.

Ennek a játéknak a spirituális katarziszt az egész csoport együtt élte át, és nem csak egy ember részesült a csoda áldásából. A bibliai történet egy korszak kezdete, Jézus új felelősséget ad Péternek: „emberhalásszá teszlek”. A csoport tagjai befejezték a képzést, felelős bibliodráma-vezetőként megkezdődik az új életük. Akkor és csak akkor válhatnak mesterré ebben a műfajban, ha nem akarják kifogni az összes halat, ha van idejük a tó szemlélésére, ha megtanulnak együtt élni a tóval. Ehhez azzal a biztos hittel kell rendelkezniük, hogy Isten országa bennük van.

ÖSSZEGRZÉS

A fentiekben bemutatam, mit gondolok a csodát tartalmazó játékok vezetéséről. Most összefoglalom az elmondottakat:

- A legfontosabb tudnivaló, hogy a csoda soha nem ott jelenik meg, ahol várjuk, nem az történik, amire számítunk.
- A vezető higgyen saját spontaneitásában, és fogadja el a csoport felkínált útját, ne a sajátján akarjon menni.
- A csoda naturalisztikus megjelenítése szinte biztosan sikertelen. Konzervként lejátszható, de nem ad többletet.
- Jézus rejtetten művelt csodát, a csoportban is valószínűleg ilyen módon jelenik meg.
- Segít a bemelegítés meditatív jellege, a bizalom és a meghitt légkör.

- A szimbólumok nyelve, az imagináció, belső képek hívása jó előkészítés, a kreatív munka pedig jó lezárás lehet.
- A történetben építhetünk az egyén belső hiányára, nem nyílt, hanem nagyon finom belső eszközökkel.

Jóllehet a csodák hosszú időn keresztül a kereszténység igazságának bizonyítékául szolgáltak, ma már nem tölthetik be ezt a szerepet. Részben, mert a tudományos gondolkodás visszautasítja a csoda állítását, részben, mert a csoda a hitben igazolódik akkor is, ha szerepe a hit erősítése. A csodák nem automatikus hitbizonyítékok, hanem jelek, melyek felfogásához szabadságra van szükség.¹²

A bibliodráma ennek a szabadságnak a megélését szolgálja.

¹² Sesbotié, Bernard: *Krisztus pedagógiája*, 1. m. (Lásd a 3. lábjegyzetet.)